

PRIFYSGOL ABERTAW**Y PWYLLGOR ARCHWILIO, SICRWYDD A RISG****Cylch Gorchwyl****1. Adrodd**

Mae'r Pwyllgor Archwilio, Sicrwydd a Risg yn adrodd i'r Cyngor.

Bydd cofnodion cyfarfodydd y Pwyllgor yn cael eu dosbarthu i holl aelodau'r Cyngor yn y cyfarfod nesaf ac ar wahân i Gadeiryddion y Cyngor, y Pwyllgor Cyllid a Strategaeth a'r Pwyllgor Cydnabyddiaeth Ariannol cyn gynted ag y byddant ar gael.

Yn ogystal, bydd agenda cyfarfodydd y Pwyllgor yn cael ei dosbarthu i Gadeirydd y Cyngor a'r Is-ganghellor.

Bydd y Pwyllgor yn paratoi adroddiad blynyddol i'r Cyngor yn ymdrin â blwyddyn ariannol y Brifysgol ac unrhyw faterion arwyddocaol hyd at ddyddiad paratoi'r adroddiad. Bydd yr adroddiad yn crynhoi'r gweithgarwch am y flwyddyn. Bydd yn rhoi barn y Pwyllgor am ddigonolrwydd ac effeithiolrwydd trefniadau'r sefydliad ar gyfer y canlynol:

- rheoli risg, diwylliant, rheoli a llywodraethu (mae'r elfen rheoli risg yn cynnwys cywirdeb y datganiad o reolaeth fewnol wedi'i gynnwys ynghyd â'r datganiad blynyddol o gyfrifon); a
- chynaliadwyedd, economi, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd (gwerth am arian).

Dylai'r farn hon fod yn seiliedig ar yr wybodaeth a gyflwynir i'r Pwyllgor. Fel arfer dylid cyflwyno'r adroddiad blynyddol i'r Cyngor cyn i ddatganiad cyfrifoldeb yr aelodau yn y datganiadau ariannol blynyddol gael ei lofnodi. Bydd yr adroddiad fel arfer yn cael ei gyhoeddi ar ôl i'r Cyngor ei ystyried.

Bydd y Pwyllgor yn paratoi cylch busnes blynyddol i sicrhau y gall y Pwyllgor ddangos yn glir yn ei Adroddiad Blynyddol sut y mae wedi cyflawni ei gyfrifoldebau fel y nodir yn ei Gylch Gorchwyl ac yn unol â Chôd Ymarfer Pwyllgor Archwilio Addysg Uwch Pwyllgor y Cadeiryddion Prifysgolion (y CUC). ¹ Bydd cylch blynyddol y busnes yn cael ei ddsbarthu i bob cyfarfod o'r Pwyllgor.

Bydd y Pwyllgor yn adolygu ei Gylch Gorchwyl yn flynyddol o leiaf, er mwyn sicrhau bod yr holl gyfrifoldebau'n cael eu dal, eu hadolygu a bod cyfrifoldebau yn cael eu cyflawni.

2. Amllder Cyfarfodydd

Fel arfer dylai'r Pwyllgor Archwilio, Sicrwydd a Risg gyfarfod bedair gwaith y flwyddyn. Gall cyfarfodydd arbennig gael eu hymgynnull gan Gadeirydd y Pwyllgor neu ar gais yr Archwilwyr Allanol a/neu'r Cyfarwyddwr Cyswllt - Archwilio Mewnol. Bydd y Pwyllgor fel arfer yn cwrdd wyneb yn wyneb ond bydd hefyd yn defnyddio cylchrediad e-bost neu gynadledda ffôn/fideo-gynadledda fel sy'n briodol i symud ymlaen â'i fusnes yn effeithiol.

3. Cyfansoddiad

¹Mae Còd Ymarfer Pwyllgor Archwilio Addysg Uwch y CUC ar gael yn <https://www.universitychairs.ac.uk/publications/>

Dylai aelodaeth y Pwyllgor Archwilio, Sicrwydd a Risg gynnwys:

- Aelod Lleyg o'r Cyngor (Cadeirydd);
- Tri aelod Lleyg o'r Cyngor;
- Hyd at ddau aelod Lleyg cyfetholedig.

Gellir cyfethol i'r Pwyllgor aelodau ychwanegol sydd ag arbenigedd penodol fel y bo'n briodol. Nid yw aelodau cyfetholedig yn aelodau o'r Cyngor, ac felly nid ydynt yn aelodau o Ymddiriedolwyr y Brifysgol. Fodd bynnag, maent yn aelodau llawn o'r Pwyllgor y cawsant eu cyfethol iddo, ac maent yn gwneud cyfraniad allweddol at fusnes y pwyllgor.

Mae aelodau cyfetholedig o is-bwyllgorau'r Cyngor yn aelodau lleyg annibynnol, a benodir i gynnig cyngor a mewnbwn arbenigol i fusnes yr is-bwyllgorau. Diben deiliaid y rôl yw darparu cyngor arbenigol ychwanegol o fewn fframwaith llywodraethu'r Brifysgol, heb gynyddu aelodau lleyg y Cyngor.

Dylid penodi pob aelod o'r Pwyllgor a'i Gadeirydd gan y Cyngor, ar argymhelliad y Pwyllgor Llywodraethu ac Enwebiadau, o blith ei aelodau ei hun, a rhaid iddynt gynnwys aelodau heb unrhyw gyfrifoldeb gweithredol ar gyfer rheoli'r Brifysgol. **Rhaid** i'r Pwyllgor gynnwys mwyafrif o aelodau Lleyg. Ni ddylai fod gan aelodau lleyg fuddiannau ariannol o bwys yn y Brifysgol. Dylai o leiaf un aelod feddu ar brofiad perthnasol diweddar ym maes cyllid, cyfrifeg neu archwilio. Gall y Pwyllgor, os yw'n ystyried ei fod yn angenrheidiol neu'n ddymunol, gyfethol aelodau sydd ag arbenigedd perthnasol. Dylid rhoi 'sylw dyladwy' i ddarpariaethau Deddf Cydraddoldeb 2010.

Dylid darparu rhaglen sefydlu strwythuredig ar gyfer aelodau newydd y Pwyllgor sy'n cynnwys:

- darparu ffeil gyfeirio gan gynnwys deunydd cefndirol a deunydd cyfeirio perthnasol;
- sesiynau briffio un-i-un gyda Chadeirydd y Pwyllgor, y Cofrestrydd a Phrif Swyddog Gweithredu, y Cyfarwyddwr Cyswllt - Archwilio Mewnol a'r Ysgrifennydd i'r Cyngor a/neu Ysgrifennydd y Pwyllgor (os yn wahanol);
- unrhyw ddigwyddiadau sefydlu a hyfforddi allanol priodol.

Dylid darparu rhaglen barhaus o weithgarwch, cyfleoedd i ddiweddarau hyfforddiant a chynnal hyfforddiant allanol ychwanegol ar gyfer aelodau sy'n parhau, er mwyn sicrhau bod aelodau, yn enwedig aelodau Lleyg cyfetholedig y Pwyllgor, yn cynnal digon o gyswllt priodol â'r Brifysgol.

Dylai Ysgrifennydd y Cyngor fod yn Ysgrifennydd y Pwyllgor Archwilio, Sicrwydd a Risg (neu unigolyn annibynnol priodol arall).

Ni ddylai Cadeirydd y Cyngor na Chadeirydd y Pwyllgor Cyllid a Strategaeth fod yn aelodau o'r Pwyllgor Archwilio, Sicrwydd a Risg. Er nad yw aelodau o'r Pwyllgor Archwilio, Sicrwydd a Risg fel arfer yn aelodau o unrhyw bwyllgor arall o'r Brifysgol, nid oes ataliad rhag bod yn aelod o fwy nag un pwyllgor ar yr amod nad yw'r aelodau'n Gadeiryddion y Pwyllgorau. Pan fo aelodau'n rhan o fwy nag un pwyllgor, dylid diffinio rolau a chyfrifoldebau pob pwyllgor yn glir.

4. Gohebiaeth Freintiedig ag Aelodau ac Aelodau Cyfetholedig Pwyllgorau ac Is-bwyllgorau'r Cyngor

Mae braint yn caniatáu i unigolion ac endidau wrthod datgelu deunydd cyfrinachol yng nghydestun cyngor cyfreithiol, cymrodeddu, cyfreithia ac ymchwiliadau. Gall braint fod yn berthnasol i gyngor cyfreithiol a materion cyfreithia, ac mae'n cynnwys trafodaethau, penderfyniadau, cyfarwyddiadau a derbyn cyngor cyfreithiol (ysgrifenedig ac ar lafar). Ceir rheolau llym ynghylch pryd mae braint yn berthnasol, a gellir colli braint drwy ddsbarthu deunydd breintiedig heb fesurau diogelu digonol.

Rhagwelir y bydd rhaid i holl aelodau pwyllgorau ac is-bwyllgorau, yn ystod tymor eu penodiad, ymwneud â gohebiaeth/gwybodaeth freintiedig, a rhaid iddynt weithredu yn unol â Chôd Ymarfer Cyngor y Brifysgol ar gyfer Aelodau a'r Rheoliadau ar gyfer Cynnal Cyfarfodydd mewn perthynas â materion o'r fath.

5. Tymhorau Penodiad

Dylid penodi aelodau'r Pwyllgor Archwilio, Sicrwydd a Risg am 4 blynedd yn y lle cyntaf, gyda'r posibilrwydd o benodi am ail dymor o ddim mwy na 4 blynedd.

6. Presenoldeb

Fel arfer dylai'r Cofrestrydd a Phrif Swyddog Gweithredu, y Prif Swyddog Ariannol, y Cyfarwyddwr Cysylltiol - Archwilio Mewnol, a Rheolwr Risg y Brifysgol a'r Archwilwyr Allanol fynychu cyfarfodydd pan fo busnes sy'n berthnasol iddynt yn cael ei drafod. Gall y Cadeirydd, yn ôl ei ddoethineb, wahodd swyddogion eraill yn y Brifysgol, fel y bo'n briodol, i fod yn bresennol mewn cyfarfodydd.

Mae gan y Pwyllgor Archwilio, Sicrwydd a Risg yr hawl, pryd bynnag y mae'n fodlon bod hyn yn briodol, i gynnal sesiwn gyfrinachol ac eithrio unrhyw un neu'r holl gyfranogwyr ac arsylwyr eraill heblaw Ysgrifennydd y Cyngor. Dylai'r Pwyllgor gynnal sesiwn yn rheolaidd i aelodau yn unig cyn pob cyfarfod, dylai gwrdd â'r archwilwyr heb i'r Weithrediaeth fod yn bresennol er mwyn trafod unrhyw beth y gallai'r archwilwyr ddymuno cadw'n breifat, a dylai gwrdd â'r Weithrediaeth heb i'r archwilwyr fod yn bresennol i godi unrhyw faterion preifat pellach. O leiaf unwaith y flwyddyn, dylai'r Pwyllgor gwrdd ar wahân â'r Archwilwyr Allanol a'r Cyfarwyddwr Cysylltiol - Archwilio Mewnol heb i'r Weithrediaeth fod yn bresennol, heblaw Ysgrifennydd y Cyngor.

Dylai'r Cyfarwyddwr Cysylltiol - Archwilio Mewnol a'r Archwilwyr Allanol gael hawl heb gyfyngiadau i gael mynediad at y Pwyllgor a'r Cadeirydd a chael yr hawl i ofyn i'r Cadeirydd gynnwll cyfarfod arbennig o'r Pwyllgor os oes angen.

7. Cworwm

Bydd tri aelod o'r Pwyllgor Archwilio, Sicrwydd a Risg yn ffurfio cworwm.

8. Awdurdod

Mae'r Pwyllgor Archwilio, Sicrwydd a Risg wedi ei awdurdodi gan y Cyngor i ymchwilio i unrhyw weithgarwch sy'n rhan o'i gylch gorchwyl. Fe'i hawdurdodir i ofyn am unrhyw wybodaeth y mae'n gofyn amdano gan unrhyw weithiwr, a chyfeirir pob gweithiwr i gydweithredu â cheisiadau y mae'r Pwyllgor yn eu gwneud. Awdurdodir y Pwyllgor gan y Cyngor i gael cyngor proffesiynol cyfreithiol neu annibynnol allanol arall a sicrhau presenoldeb unigolion nad ydynt yn aelodau sydd â phrofiad ac arbenigedd perthnasol os yw'n ystyried bod angen hyn, fel arfer mewn ymgynghoriad â'r Is-ganghellor a/neu Gadeirydd y Cyngor. Fodd bynnag, ni chaiff beri gwariant uniongyrchol yn hyn o beth heb gymeradwyaeth flaenorol y Cyngor.

Mae'r Pwyllgor wedi'i awdurdodi i gymeradwyo'r holl ddogfennau cynllunio archwilio ar ran y Cyngor. Bydd y Pwyllgor yn adolygu'r archwiliad o'r datganiadau ariannol blynyddol drafft. Bydd yr agweddau hyn yn cynnwys y farn archwilio allanol, datganiad o gyfrifoldebau'r aelodau, datganiad o reolaeth fewnol a materion perthnasol a godir yn y llythyr rheoli gan yr Archwilwyr

Allanol. Dylai'r Pwyllgor, pan fo'n briodol, gadarnhau gyda'r Archwilwyr Mewnol ac Allanol fod effeithiolrwydd y system reoli fewnol wedi'i adolygu, a rhoi sylwadau ar hyn yn ei adroddiad blynyddol i'r corff llywodraethu.

Dylai'r Pwyllgor gysylltu â Phwyllgorau eraill y Cyngor fel y bo'n briodol, a chaiff wneud a derbyn ceisiadau am sicrwydd i Bwyllgorau eraill y Cyngor a chan Bwyllgorau eraill y Cyngor.

9. Diben

Rôl y Pwyllgor Archwilio, Risg a Sicrwydd yw cynghori a chynorthwyo'r Cyngor mewn perthynas ag amgylchedd sicrwydd a rheolaeth gyfan y Brifysgol. O ran y materion sy'n rhan o'i gylch gorchwyl, mae gan y Pwyllgor Archwilio yr awdurdod i wneud argymhellion i'r Brifysgol, ei hunedau sefydliadol a'i haelodau.

10. Cylch Gorchwyl

Dyletswyddau'r Pwyllgor fydd:

- (a) Cynghori'r Cyngor ar benodi'r Archwilwyr Allanol, y ffi archwilio, darparu unrhyw wasanaethau gan yr Archwilwyr Allanol nad ydynt yn wasanaethau archwilio ac unrhyw faterion ynghylch ymddiswyddo neu ddiswyddo'r Archwilwyr Allanol.
- (b) Trafod â'r Archwilwyr Allanol, cyn i'r archwiliad ddechrau, natur a chwmpas yr archwiliad a chytuno ar Gynllun Archwilio blynyddol.
- (c) Trafod â'r Archwilwyr Allanol broblemau ac amheuan sy'n deillio o'r archwiliadau dros dro a therfynol, gan gynnwys adolygiad o'r llythyr rheoli sy'n ymgorffori ymatebion gan reolwyr, ac unrhyw faterion eraill y gallai'r Archwilwyr Allanol neu'r Pwyllgor ei hun ddymuno eu trafod (yn absenoldeb y rheolwyr pan fo angen).
- (ch) Ystyried a chynghori'r Cyngor ynghylch penodi a thelerau ymgysylltu â'r Gwasanaeth Archwilio Mewnol (a'r Cyfarwyddwr Cysylltiol - Archwilio Mewnol, os yw'n berthnasol), y ffi archwilio, darparu unrhyw wasanaethau gan yr Archwilwyr Mewnol nad ydynt yn wasanaethau archwilio ac unrhyw gwestiynau ynghylch ymddiswyddo neu ddiswyddo'r Archwilwyr Mewnol.
- (d) Adolygu asesiad risg archwilio'r Archwilwyr Mewnol, a'r strategaeth a chymeradwyo'r cynllun archwilio mewnol; derbyn adroddiadau cyfnodol ar ganlyniadau gwaith yr Archwilwyr Mewnol; ystyried canfyddiadau mawr ymchwiliadau archwilio mewnol ac ymateb y rheolwyr; a hyrwyddo cydlyn rhwng yr Archwilwyr Mewnol ac Allanol. Bydd y Pwyllgor yn sicrhau bod yr adnoddau sydd ar gael ar gyfer Archwilio Mewnol yn ddigon i ddiwallu anghenion y Brifysgol (neu wneud argymhelliad i'r Cyngor fel y bo'n briodol). Bydd y Pwyllgor yn adolygu'r Gwasanaeth Archwilio Mewnol bob tair blynedd er mwyn sicrhau ei fod yn perfformio'n effeithlon, yn effeithiol ac yn economaidd ac yn cyflwyno adroddiad i'r Cyngor.
- (e) Parhau i adolygu effeithiolrwydd rheoli risg, diwylliant, rheoli, a threfniadau llywodraethu, ac adolygu llythyr rheoli'r Archwilwyr Allanol, adroddiad blynyddol yr Archwilwyr Mewnol, a'r ymatebion rheoli a phan fo'n briodol, gadarnhau gyda'r Archwilwyr Mewnol ac Allanol bod effeithiolrwydd y system reoli fewnol wedi'i adolygu, gwneud sylwadau ar hyn yn ei

adroddiad blynyddol i'r Cyngor a bod yn wybodus am yr holl brif newidiadau i systemau rheoli mewnol.

- (ff) Monitro gweithredu argymhellion sy'n seiliedig ar archwilio y cytunwyd arnynt, o ba bynnag ffynhonnell.
- (g) Sicrhau bod yr holl golledion sylweddol wedi cael eu hymchwilio'n drylwyr a bod yr Archwilwyr Mewnol ac Allanol - a CCAUC pan fo'n briodol - wedi cael gwybod.
- (ng) Goruchwyllo polisiâu'r Brifysgol mewn perthynas ag ymddygiad moesegol ac ymddygiadau eraill, gan gynnwys chwythu'r chwiban, gwrth-lwgrwobrwyo, digwyddiadau ag effaith niweidiol perthnasol neu ddigwyddiadau² y mae'n rhaid adrodd amdanynt, twyll ac afreoleidd-dra etc. – gan gynnwys cael gwybod am unrhyw gamau a gymerwyd o dan y polisiâu hyn³ (gweler Atodiad 2 Côt Ymarfer Pwyllgor Archwilio Addysg Uwch y CUC sydd wedi'i atodi). Tynnu sylw at chwythu'r chwiban fel eitem sefydlog ar agenda pob cyfarfod Pwyllgor a monitro ymwybyddiaeth staff a defnydd o'r polisi Chwythu'r Chwiban, a chael dealltwriaeth o ddiwylliant a gwerthoedd ehangach y Brifysgol (e.e. drwy adroddiadau archwilio mewnol ac arolygon staff);
- (h) Bodloni ei hun bod trefniadau addas ar waith i sicrhau cynaliadwyedd y Brifysgol ac i hybu'r economi, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd (gwerth am arian). Bydd hyn yn cynnwys cydymffurfio â'r fframwaith cyfreithiol a rheoleiddiol y mae'r Brifysgol yn gweithredu'n unol ag ef. Dylai hyn gynnwys ystyried trefniadau sy'n:
 - a) ategu'r diwylliant a'r ymddygiad sy'n gyffredin yn y sefydliad;
 - b) sicrhau rheolaeth effeithiol o wrthdaro buddiannau; a
 - c) galluogi penodi 'personau addas a phriodol' i'r Cyngor ac Uwch-swyddi Gweithredol.
- (i) Bodloni ei hun bod trefniadau effeithiol ar waith i sicrhau bod ffurflenni data priodol a chywir yn cael eu dychwelyd i randdeiliaid allanol a chyrrff rheoleiddiol.
- (j) Derbyn unrhyw adroddiadau perthnasol gan y Swyddfa Archwilio Genedlaethol, CCAUC a sefydliadau eraill.
- (l) Monitro perfformiad ac effeithiolrwydd archwilwyr allanol a mewnol yn flynyddol, gan gynnwys unrhyw faterion sy'n effeithio ar eu gwrthrychedd, ac i wneud argymhellion i'r Cyngor ynghylch eu hailbenodi, pan fo hynny'n briodol.
- (ll) Monitro ffynonellau sicrwydd perthnasol eraill, er enghraifft adolygiadau allanol eraill.
- (m) Ystyried elfennau o'r datganiadau ariannol blynyddol ym mhresenoldeb yr archwilwyr allanol gan gynnwys barn ffurfiol yr archwilwyr, y datganiad o gyfrifoldebau'r aelodau a'r datganiad o reolaeth fewnol, yn unol â *Chyfarwyddyd Cyfrifon* CCAUC.
- (n) Os bydd y Brifysgol yn uno neu'n diddymu, sicrhau bod y camau gweithredu angenrheidiol yn cael eu cwblhau, gan gynnwys trefnu i gwblhau'r set derfynol o ddatganiadau ariannol a'u llofnodi.

²Mae 'goruchwyllo' yn cynnwys sicrhau bod gan y Brifysgol bolisiâu perthnasol sy'n gysylltiedig ag ymddygiadau moesegol ac ymddygiadau eraill, bod polisiâu o'r fath yn ymddangos yn synhwyrol, eu bod yn gweithredu a bod staff yn ymwybodol ohonynt, bod rolau adrodd allweddol priodol yn cael eu nodi a'u hadolygu'n rheolaidd.

³Bydd eitemau sefydlog ar yr agenda i roi sicrwydd i'r aelodaeth ar faterion allweddol gan gynnwys unrhyw gamau a gymerir o dan y polisiâu hyn sy'n ymwneud ag ymddygiadau moesegol ac ymddygiadau eraill.

- (o) O bryd i'w gilydd (ac o leiaf bob pedair blynedd) ymgymryd ag adolygiad o'i gylch gorchwyl a'i effeithiolrwydd ei hun ac argymell unrhyw newidiadau angenrheidiol i'r Cyngor (gweler Atodiad 3 Côt Ymarfer Pwyllgor Archwilio'r CUC);
- (p) Bod yn ymwybodol o gyfrifoldebau cymdeithasol ac amgylcheddol ehangach y Brifysgol.

[Mae'r Cylch Gorchwyl hwn wedi'i lunio gan gyfeirio at Gôt Ymarfer Pwyllgor Archwilio Addysg Uwch y CUC.]

Dyddiad Adolygu Diweddaraf: 3 Hydref 2022

Cymeradwywyd gan y Cyngor: 28 Tachwedd 2022

Diwygiadau wedi'u cymeradwyo gan y Cyngor: 27 Mawrth 2023

Dyddiad Adolygu Nesaf: Hydref 2023